

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kasvinjalostajanoikeudesta annettua lakia, kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annettua lakia sekä säädettäväksi laki Euroopan yhteisön myöntämän kasvinjalostajanoikeuden yksityisoikeudellisesta ja julkisoikeudellisesta suojasta Suomessa.

Kasvinjalostajanoikeudesta annettua lakia muutettaisiin niin, että se täyttäisi kasvinjalostajan oikeuksien suojaamisesta tehdyn kansainvälisen sopimuksen uudet määräykset. Kasvinjalostajan oikeuksien suojaamiseksi perustettu järjestö (UPOV) hyväksyi vuonna 1991 lajikkeiden suojaamista koskevaan sopimukseensa joukon kasvinjalostajan oikeuksia vahvistavia määräyksiä. Merkittävään muutokseen sisältää sen, että viljelijä, joka omalla tilallaan tuottaa omaan käyttöönsä suojatun lajikkeen kylvösiementä, on velvollinen maksamaan lajikkeen jalostajalle tai

sille, jolle jalostajanoikeus on siirtynyt, korvausta tällaisesta lajikkeen hyväksikäytöstä.

Ehdotus laiksi Euroopan yhteisön myöntämän kasvinjalostajanoikeuden yksityisoikeudellisesta ja julkisoikeudellisesta suojasta Suomessa sisältää sen, että lajikkeen omistaja, joka on saanut lajikkeelleen yhteisön kasvinjalostajanoikeuden saa lajikkeelleen saman yksityisoikeudellisen ja julkisoikeudellisen suojan, joka myönnetään kansallisesti suojatun lajikkeen omistajalle.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annettua lakia muutettaisiin niin, että ulkomaisesta lajikkeesta perityn kasvinjalostusmaksun jalostajalle tulouttamiselle asetettu vastavuoroisuuden vaatimus poistetaan laista.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Laki kasvinjalostajanoikeudesta

Kasvinjalostajanoikeudesta annettu laki (789/1992) tuli voimaan vuonna 1992. Siinä säädetään, millä edellytyksillä uuden kasvilajikkeen jalostaja voi hakemuksesta rekisteröinnillä saada Suomessa kasvinjalostajanoikeuden lajikkeeseen. Rekisteriviranomaisena toimii kasvilajikelautakunta. Kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää kasvilajikkeeseen, joka kuuluu kasvisukuun tai -lajiin, jonka viljelyllä tai maahantuonnilla voi Suomessa olla kaupallista merkitystä. Kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa tarkoitettua kasvisuvuista ja -lajeista annetulla asetuksella (905/1992) säädetään tarkemmin, mihin kasvisukuihin tai -lajeihin kuuluiin kasvilajikkeisiin kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää.

Kasvinjalostajanoikeus sisältää sen, että muut kuin lajikkeen omistaja eivät saa ilman omistajan suostumusta ammattimaisesti tuottaa ja markkinoida eikä tuoda maahan lajikkeen lisäysaineistoa. Jalostajanoikeuden voi saada henkilö, joka on Suomessa jalostanut lajikkeen tai se, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt, ja jalostaja, joka on kansainvälisen uusien kasvilajikkeiden suojaamiseksi perustetun UPOV-järjestön jäsenmaan kansalainen tai se, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt.

Jalostajanoikeus voidaan myöntää lajikkeeseen, joka täyttää määrätty lajikkeen tunnistamista, kasvuston yhtenäisyyttä ja pysyvyyttä koskevat vaatimukset. Lajikkeen tulee täyttää uutuuden vaatimus, mutta viljely- tai käyttöarvon selvittämistä ei edellytetä. Suojatulle lajikkeelle vahvistetaan lajikenimi.

Laissa on varsin yksityiskohtaiset säännökset kasvinjalostajanoikeuden hakemisesta ja hakemuksen käsittelystä, oikeuden myöntämisestä, oikeuden voimassaolosta sekä lajikkeen omistajan nauttimasta yksityissokeudellisesta ja julkisoikeudellisesta suojasta. Kasvilajikelautakunta pitää rekisteriä lajikkeista, joihin se on myöntänyt kasvinjalostajanoikeuden.

UPOV-sopimus

Vuonna 1962 tehtiin kansainvälinen sopimus kasvilajikkeiden uutuuksien suojaamiseksi ja perustettiin kasvinjalostajanoikeuksien suojaksi kansainvälinen liitto (UPOV). Liiton jäseneksi voivat liittyä valtiot, joilla on sopimuksessa määrätty vaatimukset täyttävä lainsäädäntö.

Sopimusta on sittemmin muutettu vuosina 1972, 1978 ja viimeksi 1991. Suomen lainsäädäntö on laadittu siten, että se täyttää vuoden 1978 sopimuksen määräykset. Suomi liittyi liiton jäseneksi vuonna 1993.

Vuoden 1991 sopimuksessa jalostajanoikeutta on vahvistettu olennaisesti. Uuteen sopimukseen sisällytettiin velvollisuus laajentaa suojeltavien kasvisukujen ja -lajien piiri koskemaan kaikkia kasvisukuja ja -lajeja. Sopimusta muutettiin niin, että kasvinjalostajanoikeus koskee, paitsi lisäysaineiston kaikkea tuotantoa, kaupan pitämistä ja markkinointia, myös lisäysaineiston kunnostusta, maahantuontia, maastavienttiä sekä varastointia edellä mainittuja tarkoituksia varten. Sopimus hyväksyy myös järjestelyt, joiden mukaan jalostaja voi saada korvauksen lajikkeella tuotetusta sadosta, jos hän ei voi saada kohtuullisena pidettävää korvausta lisäysaineiston hyödyntämisestä.

Sopimuksen mukaan jalostajalla tulee olla oikeus saada korvausta myös viljelijältä, joka omalla tilallaan omaan käyttöön lisää suojattua lajiketta. Sopimuksen mukaan jäsenvaltiolla on oikeus itse ratkaista, missä kohtuullisessa laajuudessa ja ottaen huomioon jalostajan oikeutetut edut kasvinjalostajanoikeutta rajoitetaan niin, että viljelijä saa käyttää omalla tilallaan tuotettua suojatun lajikkeen lisäysaineistoa oman tilansa viljelyssä.

Sopimus sisältää myös määräykset lajikkeen omistajan oikeuksista silloin, kun toinen jalostaja on käyttänyt suojattua lajiketta uuden suojattavan lajikkeen kehittämiseen niin, että uuden lajikkeen ominaisuudet oleellisesti perustuvat ensin suojatun lajikkeen ominaisuuksiin.

Vuoden 1991 UPOV-sopimus on tullut voimaan 24 päivänä huhtikuuta 1998. Uuden

sopimuksen on tähän mennessä ratifioinut seitsemän valtiota, mukaan lukien Tanska ja Ruotsi. UPOV-järjestöön kuuluvista Euroopan valtioista Hollannissa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Tanskassa ja Ruotsissa, Venäjällä ja Saksassa on voimassa uuteen sopimukseen perustuva lainsäädäntö. Useissa muissa järjestöön kuuluvissa Euroopan valtioissa on valmisteilla uuden sopimuksen mukainen lainsäädäntö. Järjestöön kuulumattomassa Virossa on äskettäin tullut voimaan uuteen sopimukseen perustuva lainsäädäntö.

EY-lainsäädäntö

Euroopan yhteisössä on vuonna 1994 annettu neuvoston asetus yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista (EY) N:o 2100/94. Asetus on laadittu UPOV:n vuoden 1991 sopimuksen määräysten mukaisesti. Asetuksen mukaan yhteisön kasvilajikeviraston myöntämä yhteisön kasvinjalostajanoikeus on voimassa kaikissa yhteisön jäsenmaissa.

Kaikissa yhteisön jäsenmaissa, Luxemburgia ja Kreikkaa lukuun ottamatta, on voimassa kansallinen UPOV-sopimuksen mukainen kasvinjalostajanoikeus. Jalostajalla on näin ollen mahdollisuus hakea joko kansallista jalostajanoikeutta tai yhteisön jalostajanoikeutta.

Neuvoston asetuksen 14 artiklassa sekä yksityiskohtaisemmin komission asetuksessa (EY) N:o 1768/95 on säädetty viljelijän velvollisuudesta maksaa lajikkeen jalostajalle korvausta omalla tilalla tuotetun suojatun lajikkeen kylvösiemenen käyttämisestä omaan käyttöön.

Neuvoston asetuksen 107 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen valvomiseksi, että kansallisen lainsäädännön kasvinjalostajanoikeuden loukkausta koskevia säännöksiä voidaan soveltaa myös yhteisön kasvinjalostajanoikeuksia loukkaavissa tapauksissa.

Laki kasvinjalostustoiminnan edistämisestä

Kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä säädetään kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetussa laissa (896/1977). Sen mukaan kaupassa myytävästä maatalouskasvien siementavarasta peritään valtiolle kasvinjalostusmaksua. Puutarhakasvien lisäysaineiston myynnistä maksua ei peritä. Arvioitua kasvinjalostusmaksukertymää vas-

taava määräraha on vuosittain otettava valtion talousarvioon. Määrärahasta myönnetään lajikkeiden jalostajille kasvinjalostustyön edistämiseksi tukea määrää, joka vastaa lajikkeesta kertynyttä kasvinjalostusmaksun määrää. Laissa on säädetty kasvinjalostusmaksun suuruus. Maksun suuruutta on korotettu viimeksi vuonna 1993.

Lain perusteella vanhoista lajikkeista on peritty edelleen kasvinjalostusmaksua, mutta uudet lajikkeet ovat voineet tulla kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain piiriin. Maaja metsätalousministeriö voi myöntää kasvinjalostustukea vastavuoroisuuden edellytyksellä myös ulkomaiselle kasvinjalostajalle. Vastavuoroisuutta koskeva järjestely on nykyisin Ruotsin, Norjan ja Hollannin kanssa.

1.2. Käytäntö

Jalostajan valintaoikeus ja kasvinjalostajanoikeuden hakeminen

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annettu laki jätettiin voimaan kasvinjalostajan käytettävissä olevana uuden kasvinjalostajanoikeusjärjestelmän vaihtoehtoisena kasvinjalostuksen rahoitusmuotona. Jos jalostaja ei hae kasvinjalostajanoikeutta lajikeuuteuteen, peritään lajikkeen lisäysaineiston myynnin yhteydessä kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain mukainen kasvinjalostusmaksu ja maksukertymää vastaava kasvinjalostustuki tuloutetaan jalostajalle.

Tätä vaihtoehtoa jalostajat eivät ole hyödyntäneet. Kaikkiin Suomessa jalostettuihin lajikeuuteuksiin on haettu kasvinjalostajanoikeus. Hakemuksia on jätetty yhteensä 180. Näistä 70 koskee maatalouskasvilajikkeita, 20 puutarhakasvilajikkeita ja 90 koristekasvilajikkeita.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain nojalla ei voida järjestää puutarhakasvien jalostamiseen rahoitusta. Kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain voimaantulon jälkeen on ollut havaittavissa puutarhakasveihin kohdistuvan jalostustoiminnan vilkastumista. Suomalaisen puutarha- ja koristekasvien jalostajien toivomuksesta on asetuksella kahdesti laajennettu suojattavien lajien määrää. Kasvinjalostajanoikeus voidaan nykyisin myöntää yhteensä 120 kasvisukuun tai -lajiin kuuluviin kasvilajikkeisiin. Valtaosa lajeista on puutarha- ja koristekasveja.

Kasvinjalostajanoikeuden taloudellinen merkitys

Kasvinjalostuslaitoksen (Boreal Suomen Kasvinjalostus) perustamista seuraavana vuotena laitoksen liiketoiminnasta saama tuotto oli noin 9,6 miljoonaa markkaa, josta lajikkeiden rojalteista saatu tuotto oli 2,4 miljoonaa markkaa ja siementavaran myynnistä saatu tuotto 7,2 miljoonaa markkaa. Valtion budjettirahoituksen määrä oli tuona vuotena 11,9 miljoonaa markkaa. Kuluvana vuotena 1998 laitokselle on osoitettu 9,2 miljoonan markan budjettirahoitus. Liiketoiminnasta saama tuotto arvioidaan 10,5 miljoonaksi markaksi. Rojalittuottojen määrä on kasvanut 5,2 miljoonaan markkaan.

Lajikkeiden kylvösiemenen myynnistä saadun tuoton määrä on jäänyt oleellisesti pienemmäksi kuin laitosta perustettaessa oletettiin sen vuoksi, että kustannusten säästämiseksi tiloilla on ruvettu käyttämään tilalla omaan käyttöön lisättyä siementä, minkä seurauksena kylvösiemenen markkinat ovat vastaavasti pienentyneet.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain mukaan Kasvinjalostuslaitoksen lajikkeista perittävien kasvinjalostusmaksujen määrä on viime vuosina ollut vuosittain noin 2 miljoonaa markkaa. Niitä ei kuitenkaan tulouteta Kasvinjalostuslaitokselle vaan valtion kassaan.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Yleistä

Esityksen keskeisenä tavoitteena on kotimaisen kasvinjalostuksen ylläpitäminen ja edistäminen. Kasvinjalostuksen julkinen rahoitus on laitoksen perustamisen jälkeen merkittävästi vähentynyt. Tämä edellyttää, että rahoitus on enenevässä määrin hoidettava markkinaehtoisesti. Tämä tulisi toteuttaa siemenmarkkinoilla kansainvälisesti ja Suomessa tapahtunut edellä kuvattu kehitys huomioon ottaen siten, että Suomen kasvinjalostajanoikeutta koskeva lainsäädäntö muutetaan uusitun kansainvälisen sopimuksen (UPOV) mukaisesti vastaamaan alan kansainvälistä kehitystä.

2.2. Kotimaisen kasvinjalostuksen ylläpitäminen ja rahoittaminen

Kasvinviljely voi Suomessa perustua vain Suomen ilmasto- ja kasvuoloihin sopivien kasvilajikkeiden viljelemiseen. Suomen kylvösiemenen markkinat ovat niin pienet, että ulkomaiset kasvinjalostajat eivät jalosta lajikkeita pelkästään Suomen oloja varten, vaan pyrkivät keskittymään suurivolyymisille laajojen viljelyalueiden markkinoille. Näin ollen muualta ei ole saatavissa riittävästi Suomen oloihin sopivien lajikkeiden kylvösiementä.

Kerran ulkomaisten lajikkeiden varaan jättyään ei suomalaisella viljelijällä ole muuta vaihtoehtoa kuin vieraat lajikkeet, vaikka ne eivät meille parhaiten sopisikaan ja lisäksi hän joutuu maksamaan ulkomaille lajikkeen omistajan asettamat kasvinjalostajamaksut. Kun täällä viljeltävien lajikkeiden kylvösiementä ei ole muualta saatavissa, on kotimaisilla lajikkeilla tärkeä merkitys myös kylvösiemenhuollon ylläpitämisessä. Kasvinjalostuksen rahoituspuhjan vahvistaminen on siis ensi kädessä viljelijöitten etu. On viljelijän kannalta tarkoituksenmukaista osallistua lajikeoikeusmaksujen keräämiseen siltä osin kuin hän kyseistä lajiketta viljelyssään hyödyntää ja pitää tällä tavoin kasvinjalostajat kiinnitettyinä tähän viljelijän omaan tuotekehitystyöhön. Viime kädessä uusien parempien lajikkeitten nopea leviäminen viljelyyn on koko yhteiskunnan etu. Näin sekä viljelijät, teollisuus ja kuluttajat saisivat hyötyä lajikejalostukseen suoritetuista panostuksista.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on hallituksen esityksestä siemenkauppalaiksi (HE 268/1992 vp) antamassaan mietinnössä (MmVM 28/1992 vp) viitatessaan maamme agro-ekologisiin erityispiirteisiin pitänyt kotimaisen kasvinjalostuksen toimintaedellytysten turvaamista ratkaisevana koko kasvin tuotantomme säilymisen kannalta sekä edelleen hallituksen esitykseen laiksi Kasvinjalostuslaitoksesta ja laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 203/1993 vp) antamassaan mietinnössä (MmVM 25/1993 vp) pitänyt keskeisenä pyrkimystä turvata kotimaisen kasvinjalostuksen säilyttäminen.

Pienistä viljelyaloista ja kansainvälisesti tarkasteltuna erittäin alhaisesta sertifioitujen

siemenen käyttöasteesta johtuen ei tehokasta ja kilpailukykyistä kasvinjalostusta pystytä rahoittamaan riittävästi sertifioidun siemenen markkinoinnista kerätyillä rojalteilla. Rojaltimäärää ei voida lisätä nostamalla sertifioidun siemenen keskimääräistä rojaltiltasoa, koska jo nyt on olemassa paineita sertifioidun siemenen hinnan alentamiseksi. Toisaalta rojaltilin osuus sertifioidun siemenen hinnasta on pienekkö ja siemenen hinnan alentamiseksi on pyrittävä pienentämään kaikkia hintaan vaikuttavia osatekijöitä.

Kasvinjalostuksesta hyötyvät kaikki viljelijät ja olisi kohtuullista, että nekin viljelijät, jotka nauttivat kasvinjalostuksen viljelijähyötyä käyttämällä lisäysaineistona omalla tilalla lisättyä kasvinjalostajanoikeuksien suojatua lajikkeen siementä, osallistuisivat kasvinuotannon kehittämistä aiheutuviin kustannuksiin.

Tuloksellisen kasvinjalostuksen ylläpitämisen uusine jalostustekniikoineen vaatii riittävät taloudelliset resurssit. Tämä edellyttää, että Suomen jalostajanoikeuslainsäädäntö tulee saattaa kansainväliselle tasolle.

2.3. Yhteisön kasvinjalostajanoikeuden soveltumattomuus kotimaisen kasvinjalostuksen edistämiseen

Kotimaisen kasvinjalostuksen kannalta Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeusjärjestelmien soveltaminen on ongelmallista, koska pienviljelijät on vapautettu tilan oman siemenen (TOS) rojaltilmaksuvelvoitteesta. Suomessa käytännössä vain pieni osa tiloista joutuisi kantamaan koko maatalouden kannalta tärkeän kasvinjalostuksen kustannuksia. Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeuslainsäädäntö ei toisin sanoen Suomen tilaraken-teen vuoksi kohdistuisi tasapuolisesti lajikkeista hyötyviin viljelijöihin.

Suomalaisten jalostajien intressi hakea lajikkeilleen Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeusjärjestelmän mukaista oikeussuojaa on vähäinen myös siitä syystä, että Suomen olosuhteissa jalostettujen maatalouskasvilajikkeiden markkina-alue Euroopan yhteisön alueella on vähäinen ja myös siitä syystä, että koko Euroopan yhteisön aluetta kattava oikeussuoja on kustannuksiltaan monin verroin kalliimpi kuin kansallinen oikeussuojajärjestelmä.

Edellä mainituista syistä kansallista kasvinjalostajanoikeuslainsäädännön tulisi olla

sellainen, että rojaltilin keräämistä tilan omaa siementä koskevista säännöksistä huomioidaisiin Suomen tilakorakenne. Tavoitteena olisi rakentaa mahdollisimman tehokas, tasapuolinen ja oikeudenmukainen järjestelmä kansalliset lähtökohdat huomioiden.

2.4. Ehdotukset

Kasvinjalostajanoikeuslainsäädäntöehdotetaan muutettavaksi vastaamaan vuoden 1991 UPOV-sopimusta. Kasvinjalostajanoikeudesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että viljelijä saa oikeuden lisätä lajikkeen siementä tilalla omaan käyttöönsä, mutta on velvollinen maksamaan jalostajalle alennettua rojaltila omalla tilalla tuotetusta ja käytetystä siementavarasta.

Kun viljelijät nykyistä laajemmin osallistuisivat kasvinjalostajan oikeuksien toteutukseen, alenisi myös kasvinjalostajanoikeusmaksun kustannuspaine siemenkiloa kohti ja volyymietu alkaa toimia viljelijän hyväksi myös siemenviljelyssä, -kunnostuksessa ja -kaupassa. Alkuunsaatu nousukierre ruokkii itse itseään ja tuottaa uutta viljelijähyötyä.

Volyymitään suurentuneilla siemenmarkkinoilla myös kilpailu toimisi paremmin ja edellytykset siemenen kustannusrakenteen ja hinnan alentamiseksi paranisivat. Tällainen kehitys lisäisi suomalaisen viljelyn laadullista ja hinnallista kilpailukykyä.

Ehdotettu järjestelmä olisi omiaan lisäämään sertifioidun siemenen käyttöä tiloilla. Ehdotettua järjestelmää on kuvattu jäljempänä.

2.5. Tilan oman siemenen (TOS) käytöstä suoritettava korvaus

Tilan oman siemenen käyttämisestä perittävän rojaltilin suuruudesta päätettäisiin laissa säädetyn periaatteen mukaisesti jalostajien ja tuottajien välisin tai heitä edustavien järjestöjen välisin sopimuksin. Siltä varalta, että sopimukseen ei päästä, tulisi lakiin ottaa säännös korvauksen suuruudesta. Maksun suuruudeksi ehdotetaan näissä tapauksissa 50 prosenttia kylvösiemenen hinnassa perittävästä maksusta.

Sen johdosta, että viljelijän maksettavan korvauksen tulee olla oleellisesti pienempi kuin kylvösiemenen hinnassa perittävän rojaltilin, edellyttää viljelijän maksettavan kor-

vauksen sopiminen, että viljelijät ja jalostajat keskustelevat paitsi tilan siemenen käyttämisestä maksettavan korvauksen suuruudesta myös kylvösiemenen hinnassa perittävän korvauksen suuruudesta.

2.6. Tilan oman siemenen (TOS) käyttämisestä maksettavan korvauksen periminen

Maanviljelijän maksettavan korvauksen perimisen järjestelmää luotaessa on otettava huomioon, että jalostajanoikeus on yksityisoikeudellinen oikeus. Maksujen periminen on jalostajan asia. Valtio ei maksuja peri. Korvauksen, maksun periminen tilan siemenestä edellyttää eri lajikkeiden tilakohtaisten viljelyalojen ja kylvöihin käytetyn siemenen laadun selvittämistä. Tämä tulisi suorittaa yksinkertaisesti ja tehokkaasti, välttämällä ylimääräistä lomakkeiden täyttämistä ja käsitteilyä.

Periminen on suunniteltu järjestettäväksi siten, että tilan oman siemenen (TOS) viljelyä koskevat tiedot kerättäisiin samalla kun viljelijöiltä kerätään peltoviljelytukiä hakeamisessa kerättävät tiedot. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi siitä ohjeet. Tukien maksamista varten nykyisin kerättäviä tietoja ovat viljeltävä laji, lajike ja pinta-ala. Lisätietona viljelijän maksuvelvollisuuden toteamiseksi olisi tarpeen tietää, onko viljelijä käyttänyt ostosiemennä vai tilan omaa siemennä.

Tarkoitus on, että kerättävät tiedot koottaisiin ja muokattaisiin maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksessa maksujen perimisessä tarvittavaan muotoon ja toimitettaisiin Siemenkauppiaiden yhdistykselle, joka jalostajien puolesta huolehtisi maksujen perimisestä. Yhdistyksen olisi tehtävä asiasta sopimus tietopalvelukeskuksen kanssa.

Tiedonkeruusta ja käsittelystä syntyvät kustannukset on arvioitu olevan muutamia kymmeniä tuhansia markkoja. Perimiskustannusten määrä on arviolta 1 miljoonaa markkaa.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

3.1. Yleistä

Esityksen tavoitteena on turvata kotimaisen ja Suomen oloihin suuntautuvan muun kasvinjalostuksen jatkuvuus ja rahoitusmahdollisuudet. Esityksen taloudellisia vaikutuk-

sia on arvioitava kotimaisen kasvinjalostuksen rahoitusvaikutuksena. Kasvinjalostustoiminnan edistymisestä ja siemenhuollon kehittymisestä aiheutuu välittömästi maatalouden kasvintuotannon ja välillisesti myös elintarviketuotannon tason ja laadun paranemista. Toisaalta ehdotuksesta seuraa kasvintuotannon kustannusten lisääntyminen.

3.2. Vaikutus kotimaisen kasvinjalostuksen rahoitukseen

Maatalouskasvien jalostusta harjoittaa maassamme Kasvinjalostuslaitos, joka on kasvinjalostusta liiketoimintana harjoittava nettobudjetoitu valtion laitos. Sen rahoitus muodostuu a) valtion talousarviossa myönnetystä määrärahasta, b) lajikkeiden rojaltiluosta ja c) siementavaran myynnistä saaduista tuloista. Sen johdosta, että sertifioitujen kylvösiemenen osuus kylvöihin käytettävästä viljan siemenestä on vain noin neljännes ja viljelijöiden omalla tilalla tuotetun siemenen vastaavasti 3/4, on laitoksen markkinoilta saama tuotto varsin alhainen. Valtion menot laitoksen ylläpitämisestä ovat vuosittain noin 6—7 miljoonaa markkaa.

Laitoksen lajikkeiden rojaltiluottojen määrä kotimaasta on nykyisin (v. 1997) 2,1 miljoonaa markkaa. Vuodelle 1998 on budjetoitu kotimaisia rojaltiluottoja 4 miljoonaa markkaa. Lakiehdotuksessa tarkoitettujen viljelijöiden tilan siemenen käytöstä maksamien korvausten nettotuotto on lain soveltamisen alkuvuosina hyvin vaatimaton, arviolta 2 miljoonaa markkaa, 5—7 vuoden kuluessa noin 10 miljoonaa markkaa. Kasvinjalostuslaitoksen osalta vastaavat luvut olisivat ehkä alkuvuosina 0—1 miljoonaa markkaa ja myöhemmin 5 miljoonaa markkaa.

3.3. Valtiontalouteen kohdistuvat vaikutukset

Esityksen toteutuminen vähentäisi Kasvinjalostuslaitoksen ylläpitämisestä valtiontalouteen kohdistuvia paineita.

3.4. Maatalouden ja elintarviketuotannon taloudellinen hyöty

Kasvinjalostuksen tuottama lajikkeiden viljelyarvon lisäys arvioidaan yleisesti n. 0,5—1 prosentiksi sadon arvosta vuosittain, mikä rahassa arvioituna on noin 50—100 miljoonaa markkaa. Lisäksi koituu laadun

parannusten kautta hyötyä prosessoivalle elintarviketeollisuudelle ja kuluttajille. Viljelyarvon lisäys toteutuu kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että uudet lajikkeet leviävät nopeasti viljelykäyttöön. Esitys toteutuessaan nopeuttaa uusien lajikkeiden leviämistä viljelyyn. Sertifioidun siemenen käyttöaste ilmentää välillisesti tätä leviämisenopeutta. Kun käyttöaste on Suomessa ollut noin 20 prosentin tasoa, voidaan arvioida, että vain alle neljännes potentiaalisesta viljelijähyödyistä on toteutunut. Käyttöaste tulee arvioiden mukaan esityksen toteutuessa nopeasti nousemaan ainakin 50 prosenttiin, jolloin myös vuosittainen viljelijähyöty kaksinkertaistuisi nykyisestä. Rahassa tämä merkitsisi maataloudelle ja koko kansantaloudelle yli 20 miljoonan markan tulonmuodostuksen lisäystä joka vuosi. Esityksen taloudelliset vaikutukset kansantalouden ja elintarviketuotannon kannalta olisivat arvioiden mukaan merkittäviä. Maatalouden kustannus-hyötysuhdetta arvioitaessa esityksen vaikutukset muodostuvat erittäin kattaviksi.

3.5. Maatalouden kustannukset

Kasvinviljelyn kustannusten lasketaan lisääntyvän tilatasolla keskimäärin 20 markkaa hehtaarilta. Kokonaiskustannusten määrä on saman suuruinen kuin kasvinjalostuksen saama tulon lisä, ja se voisi nousta siten 5—7 vuoden kuluessa noin 10 miljoonan markan vuositasolle.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä. Valmisteluun on osallistunut ministeriön johdolla työryhmä, jossa ovat olleet edustettuina Boreal Suomen Kasvinjalostus, Kesko Oy sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.

Ehdotuksesta ovat antaneet lausuntonsa MTK, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund (SLC), Siemenkauppiain Yhdistys ry., Maa- ja metsätalousministeriön Tietopalvelukeskus ja Kauppapuutarhaliitto ry., Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liitto ry. sekä Taimistoviljelijät ry.

MTK ilmoittaa lausunnossaan pitävänsä kotimaista kasvinjalostusta erittäin tärkeänä maatalouden kilpailukyvyyn kannalta. Sen mukaan kasvinjalostuksen toimintamahdollisuuksien parantaminen lisätyillä taloudellisilla voimavaroilla edellyttää, että varmistetaan

samalla nykyisen tasoinen budjettirahoituksen jatkuminen. MTK toteaa, että esitys antaa puitteet UPOV-sopimuksen edellyttämän kasvinjalostajanoikeusmaksun tasapuoliseen kohdistamiseen Suomen oloissa ja luo edellytyksiä jalostuksen lisärahoitukseen ja sitä kautta kasvinviljelyn kilpailukyvyyn kehittämiseen.

SLC ei kannata ehdotusta, mutta ilmoittaa pitävänsä tärkeänä, että kasvinjalostuksen maassamme osoitetaan riittävästi varoja.

Kauppapuutarhaliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota erääseen yksityiskohtaan ja voimaantulosäännökseen ja siihen, että lakia ei tulisi soveltaa takautuvasti.

Siemenkauppiain Yhdistys ry kannattaa lausunnossaan kasvinjalostajanoikeuden laajentamista koskemaan tilalla tuotettua siementä. Yhdistys toteaa, että pikaista parannusta jalostustoiminnan rahoitukseen ei säädettävä laki saa aikaan, koska laki ei tule koskemaan suojaamattomia lajikkeita.

Maanviljelijältä perittävän korvauksen perimisestä yhdistys toteaa, että se ei välttämättä tule itse laskuttamaan perittäviä korvauksia, vaan saattaa ostaa perintäpalvelun joltakin laskutukseen erikoistuneelta yritykseltä. Yhdistys ilmoittaa, että se on vuoden 1997 aikana organisoitunut uudelleen; yhdistykseen on perustettu 12 päivänä tammikuuta 1998 Kasvinjalostusjaosto. Yhdistys on jaoston toimesta ja kasvinjalostajien valtuuttamana valmistautunut neuvottelemaan viljelijätalon kanssa tilan oman siemenen käyttökorvauksen suuruudesta lähtien UPOV:in ja EU:n periaatteista siten, että maksu on olennaisesti alennettu yleisestä sertifioidun siemenen rojaltilasta, mutta on vähintään puolet siitä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnalle on tarkoitus antaa erikseen esitys laiksi maaseutuelinkeinorekisteristä annetun lain muuttamisesta, jossa ehdotetaan muutettavaksi kyseiseen lakiin sisältyviä tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Esityksessä mainittu esitys ja tämä esitys on kuitenkin laadittu niin, että ne voidaan käsitellä ja niissä ehdotetut lait saattaa voimaan toisistaan riippumatta.

5.2. WTO/TRIPS-sopimus

Maailman kauppajärjestöä (WTO) koskevaan sopimukseen sisältyvän TRIPS-sopimuksen [Sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista (SopS 4—5/95)] mukaan sopimukseen sitoutuneiden valtioiden tulee säätää kasvilajikkeiden suojasta joko patenttien avulla tai tehokkaalla tätä varten luodulla erityisellä järjestelmällä taikka niiden yhdistelmällä. Useat UPOV:in jäsenvaltiot katsovat, että UPOV-sopimukseen perustuva kasvinjalostajanoikeus on TRIPS-sopimuksen tarkoittama tehokas "sui generis" -oikeussuoja. UPOV ei voi siitä yksipuolisesti päättää. Päätöksen tekee TRIPS-neuvosto. Se ei ole vielä ottanut kysymykseen kantaa.

Kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain 2 §:n mukaan kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää kasvilajikkeeseen, joka kuuluu kasvisukuun tai -lajiin, jonka viljelyllä tai maahantuonnilla voi Suomessa olla kaupallista merkitystä. Nämä kasvilajit ja -suvut luetaan asetuksessa. Kiistanalaisena voidaan pitää sitä, täyttääkö suojajärjestelmä, joka rajoittuu vain tiettyihin kasvisukuihin tai -lajeihin, TRIPS-sopimuksessa tarkoitettua riittävän tehokkaan järjestelmän vaatimuksen. Vuoden 1991 UPOV-sopimus edellyttää, että jäsenvaltiot myöntävät oikeussuojan periaatteessa kaikkien kasvilajien ja -sukujen lajikkeisiin.

Suomea sitovan TRIPS-sopimuksen mukaan sopimukseen liittyneen osapuolen tulee noudattaa muiden sopimusosapuolten kasvinjalostajiin niin sanottua kansallisen kohtelun periaatetta. Tämä tarkoittaa sitä, että kasvinjalostajanoikeus tulee myöntää sopimukseen liittyneen osapuolen kasvinjalostajille. Voimassa oleva laki ei täytä tätä vaatimusta.

5.3. Euroopan yhteisön myöntämän kasvinjalostajanoikeuden suojaaminen jäsenvaltioissa

Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeusasetuksen mukaan jäsenvaltioiden on toteuttava kaikki tarvittavat toimenpiteet, että kansallisen lainsäädännön kasvinjalostajanoikeuden loukkausta koskevia säännöksiä voidaan soveltaa myös yhteisön kasvinjalostajanoikeuksia loukkaavissa tapauksissa. Asetuksen mukaan kansallisten tuomioistuinten tulee soveltaa korvausvaatimusten suhteen kansallista oikeutta.

6. Liittyminen UPOV:n vuoden 1991 sopimukseen

Tarkoituksena on, että Suomi liittyy vuoden 1991 UPOV-sopimukseen niin pian kuin lakiehdotukset on hyväksytty ja lait tulleet voimaan. Liittyminen tapahtuu ilmoittamalla siitä UPOV-järjestölle.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kasvinjalostajanoikeudesta

2 §. *Sovellettamisala.* Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska vuoden 1991 UPOV-sopimuksen, jäljempänä sopimus, mukaan siihen liittyneiden jäsenten velvollisuus on laajentaa suojeltavien kasvisukujen ja -lajien piiriä koskemaan kaikkia kasvisukuja ja -lajeja. Säännöksen kumoamisesta aiheutuu myös, että sen nojalla annettu asetus niistä kasvisuvuista tai -lajeista, joihin kuuluviin kasvilajikkeisiin kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää, kumoutuu.

3 §. *Jalostajaa koskevat edellytykset.* Sopi-

mukseen sisältyvän kansallisen kohtelun periaatteen mukaisesti järjestön jäsenmaiden tulee myöntää oikeus järjestön jäsenmaiden kansalaisille sekä henkilöille, joilla on asuinpaikka tai rekisteröity toimipaikka järjestön jäsenmaan alueella. WTO/TRIPS-sopimus laajentaa kansallisen kohtelun vaatimuksen WTO järjestön jäsenvaltioihin.

Voimassa olevan lain mukaan kasvinjalostajanoikeus voidaan saada paitsi jalostustyön tuloksena syntyneeseen lajikkeeseen myös lajikkeeseen, jonka syntyminen ei ole edellyttänyt varsinaista jalostustyötä. Kasvilajikkeen jalostajalla ei siis tässä laissa tarkoiteta yksinomaan jalostustyön suorittajaa vaan myös uuden lajikkeen löytäjää. Oikeussuojan

kohteena olevan lajikkeen on kuitenkin täytettävä lajikkeen erottuvuutta, kasvuston yhtenäisyyttä ja tuntomerkkien pysyvyyttä koskevat vaatimukset. Lakiehdotuksen mukaan uuden lajikkeen löytäminen ei ole oikeus-suojan saamisen riittävä edellytys. Oikeus-suojan saaminen edellyttää joko varsinaista jalostustyötä tai löydön edelleen kehittämistä.

4 §. *Lajiketta koskevat edellytykset.* Kasvinjalostajanoikeuden saamisen edellytykset ovat: 1) lajikkeen erottuvuus muista tunnetuista lajikkeista, 2) kasvuston yhtenäisyys ja 3) tuntomerkkien pysyvyys. Erottuvuutta koskevan edellytyksen tulee täytyä ennen hakemuksen jättämistä. Lajike on voitava selvästi erottaa muista tunnetuista lajikkeista. Säännösehdoitukseen ei kuitenkaan enää sisälly, kuten voimassa olevaan lakiin, ilmaisu "ainakin yhden tärkeän tuntomerkin perusteella". Tärkeää tuntomerkkiä koskevalla ilmaisulla tarkoitetaan tärkeää erotettavuuden kannalta. Viranomaisella voi perustaa ratkaisunsa useampaankin erotettavuuden kannalta oleelliseen tuntomerkkiin.

Lain 12 §:n mukaan hakemukselle voi saada etuoikeusajan siten, että jos lajikkeen omistaja on hakenut aikaisemmin kasvinjalostajanoikeutta jossakin liiton jäsenmaassa, on rekisteröintihakemus, jos se tehdään 12 kuukauden kuluessa siitä, kun aikaisempi hakemus jätettiin (etuoikeusaika), katsottava täällä tehdyksi samanaikaisesti. Lainkohta ehdotetaan muutettavaksi niin, että erottuvuutta koskevan vaatimuksen tulee täytyä sinä ajankohtana, josta alkaen hakemukselle haetaan etuoikeutta.

5 §. *Lajikkeen uutuuden vaatimus.* Voimassa olevan lain mukaan kasvinjalostajanoikeutta ei saa myöntää, jos lajikkeen viljelyaineistoa on lajikkeen omistajan suostumuksella tarjottu kaupaksi tai markkinoitu tässä maassa ennen hakemuksen jättämistä tai ulkomailla laissa säädettyä aikaa kauemmin. Ehdotuksen mukaan lajiketta saatettiin täällä markkinoida yhden vuoden pituisena aikana ennen hakemuksen jättämistä, ilman että siitä muodostuu este oikeuden saamiselle.

UPOV:n vuoden 1978 sopimuksen mukaan jäsenvaltioilla oli mahdollisuus sisällyttää lainsäädäntöön lajikkeen uutuuden vaatimuksen arviointia koskeva yhden vuoden pituinen niin sanottu "grace period". Voimassa olevassa laissa tätä mahdollisuutta ei sallita. Sopimukseen sisältyy tämä jäsenval-

tioita sitova velvoite.

Lakiehdotuksen mukaan oikeuden myöntämisen este syntyy, jos lisäysaineistoa tai satoa "on myyty nimenomaisessa hyötymistarkoituksessa". Lakiehdotuksen mukaan pelkästään kaupaksi tarjoaminen - toisin kuin voimassa olevan lain mukaan - ei muodosta uutuudenestettä. Vasta nimenomaisessa hyödyntämisen tarkoituksessa suoritettu myyntitoimenpide muodostaa uutuudenesteen. Ratkaistaessa, onko kyseessä uutuudenesteen aiheuttava lajikkeen lisäysaineiston tai sadon nimenomainen hyödyntäminen, oleellista on toimenpiteen tarkoitus. Esimerkiksi koeviljelystä saatavan lisäysaineiston tai sadon myynti ei muodosta estettä oikeuden myöntämiselle koska koeviljelyn välitön tarkoitus ei ole lajikkeen lisäysaineiston tai sadon nimenomainen hyödyntäminen.

6 §. *Kasvinjalostajanoikeuden sisältö.* Pykälän nimike ehdotetaan muutettavaksi. Voimassa olevassa laissa pykälän nimike on Suojatut lajikkeet. Pykälässä säädetään kasvinjalostajanoikeuden sisällöstä. Sitä koskeva säädös ehdotetaan otettavaksi lakiin sopimuksen edellyttämässä muodossa.

6 a §. *Kasvinjalostajanoikeuden ulottuvuus.* Kasvinjalostajanoikeuden järjestelmän oikeusvarmuuden vaatimuksesta kasvinjalostajanoikeus on ulotettava myös kasveihin, jotka eivät selvästi eroa rekisteröidyistä lajikkeista. Voimassa olevan lain 8 §:n mukaan lajikkeen omistajan suostumus tarvitaan johdannaislajikkeiden ammatillaiseen tuottamiseen, maahantuontiin tai markkinointiin. Lakiin otetun siirtymäsäännöksen mukaan tämä lainkohta tulee kuitenkin voimaan vasta asetuksella säädettävänä aikana. Asetusta ei ole annettu.

Sopimuksen mukaan jäsenmaiden tulee sisällyttää johdannaislajikkeita koskeva säännös lainsäädäntönsä. Kasvinjalostajanoikeus koskee myös kasvilajiketta, jota voidaan tuottaa ainoastaan suojattua lajiketta toistuvasti käyttämällä (hybridit).

6 b §. *Kasvinjalostajanoikeuden rajoitukset.* Sopimuksen mukaan kasvinjalostajanoikeutta tulee rajoittaa niin, että se ei estä lajikkeen käyttämistä yksityisluonteisesti muissa kuin kaupallisissa tarkoituksissa suoritettavissa toimissa eikä koetarkoituksessa suoritettavissa toimissa.

Kasvinjalostustoiminta perustuu aina ole-
massa olevan lajikeaineiston käyttämiseen. Kasvinjalostajanoikeuslainsäädännön olennaisia periaatteita on, että jalostajat saavat

vapaasti käyttää jalostustyössä toisten suojattuja lajikkeita. Kansanvälinen geenivaroja koskeva FAO:n sopimus (International Undertaking on Plant Genetic Resources) sisältää myös tätä koskevan määräyksen. Kasvinjalostajanoikeus ei siis rajoita toisten lajikkeiden jalostamiseksi, löytämiseksi ja kehittämiseksi suoritettavia toimia. Näiden toimien tulosten hyödyntämistä sen sijaan rajoitetaan 6 §:n mukaisesti. Jäljempänä 6 c §:ssä ehdotettu maanviljelijän oikeus on myös 6 §:ssä säädetyn kasvinjalostajanoikeuden rajoittamista.

6 c §. *Oikeus suojatun lajikkeen viljelyyn ja velvollisuus maksaa siitä korvaus.* Viljelijällä on voimassa olevan lain mukaan oikeus käyttää omalla tilalla lisättyä suojatun lajikkeen lisäysaineistoa omalla tilalla kasvin tuotantoon. Jalostajanoikeus kun on koskenut vain lisäysaineiston ammattimaista hyödyntämistä, siementavaran tuottamista ja markkinointia. Yleisperusteluihin viitaten tätä viljelijänoikeutta ("farmer's privilege") ehdotetaan merkittävästi rajoitettavaksi.

Sopimuksen jäsenvaltio voi säätää kasvinjalostajanoikeuden rajoittamisesta siten, että viljelijällä on oikeus käyttää omalla tilalla tuotettua siementä omalla tilalla tapahtuvaan tuotantoon, kuitenkin edellyttäen, että viljelijä maksaa tällaisesta käyttämisestä kohtuullisen korvauksen. Korvauksen tulee olla selvästi pienempi kuin siementavaraa ostettaessa maksettava rojalti. Sopimuksen valmistelussa hyväksyttiin julkilausuma, jonka mukaan tilan siemenen käyttämistä koskevaa sopimusmääräystä ei tulisi soveltaa voimassa olevaa käytäntöä laajemmin.

Jotta perinnästä aiheutuvat kulut eivät muodostuisi kohtuuttoman suuriksi suhteessa perittävään korvauksen määrään ehdotetaan, että viljelijä, jonka hallinnassa oleva peltopinta-ala on alle 10 hehtaaria, ei olisi velvollinen maksamaan lajikkeen omistajalle minäänlaista korvausta tilan siemenen käyttämisestä. Perunalla maksuvelvollisuus olisi yli 2 hehtaarin alalta, katteenalaisen varhaisperunan osalta kuitenkin yli 1 hehtaarin alalta.

Korvauksen suuruudesta päättäminen ehdotetaan jätettäväksi tuottajien edustajien ja jalostajien edustajien sovittavaksi. Tässä tarkoituksessa jalostajien edustajat ovat syksyllä 1997 perustaneet Siemenkauppiaiden yhdistykseen kasvinjalostajien jaoston. Sen on tarkoitus neuvotella maatalouden tuottajajärjestöjen kanssa puheena olevasta kor-

vausasiasta. Korvaussäännöstö voitaisiin muotoilla niin kuin eräissä muissa jäsenvaltioissa niin, että sen suuruus määräytyisi käänteisesti sertifioidun siemenen käytön määrään, jolloin siihen sisältyisi sertifioidun kylvösiemenen käyttöä edistävää vaikutus.

Mikäli sopimusta ei ole tehty tai sitä ei sovelleta, ehdotuksen mukaan viljelijällä olisi velvollisuus maksaa lajikkeen omistajalle korvaus, joka on 50 prosenttia lajikkeen sertifioidun lisäysaineiston markkinoinnissa perittävästä summasta.

6 d §. *Lajikkeen viljelyä koskevien tietojen antamisvelvollisuus.* Viljelijän maksettavien korvauksen periminen on jalostajan asia. Valtio ei maksuja peri. Suunnitellun järjestelmän toimivuus edellyttää, että lajikkeen omistajalla on käytettävissään maksuvelvollisuuden toteamiseksi tarvittava tieto. Tiedon hankinta tulisi voida järjestää toisaalta mahdollisimman yksinkertaisesti, mutta toisaalta riittävän tehokkaasti. Yleisperusteluissa on selostettu miten korvausten periminen on suunniteltu järjestettäväksi. Lakiin on tarpeen ottaa säännös korvauksen perimisessä tarvittavien tietojen antamisen velvollisuudesta.

6 e §. *Kasvinjalostajanoikeuden sammuminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi oikeuden sammumista koskeva säännös. Immateriaalioikeudessa vallitsevan pääsäännön mukaan oikeussuoja kattaa ainoastaan suojatun tuotteen ensimmäisen luovutuksen. Tämän jälkeen oikeussuoja sammuu. Oikeuden sammuminen tarkoittaa kasvinjalostajanoikeudessa sitä, että henkilö, joka on ostanut lisäysaineistoa ja maksanut siitä jalostajan vaatiman korvauksen, rojaltin, on oikeutettu myymään sen edelleen ilman korvausvelvollisuutta. Jos ja kun tällaista lisäysaineistoa käytetään lisäysaineiston tuottamiseen, kasvinjalostajanoikeus herää ja koskee taas uutta lisäysaineistoa.

Oikeus ei myöskään sammua, jos lajikkeen aineistoa, jota voidaan käyttää lajikkeen lisäämiseen viedään valtioon, joka ei suojaa kyseessä olevan lajin tai suvun lajikkeita. Jos vientiin tarkoitettu aineisto on tarkoitettu suoranaiseen kulutukseen, kasvinjalostajanoikeus kuitenkin sammuu jo siinä vaiheessa kun vientiin tarkoitettua aineistoa myydään.

8 §. *Lajikkeen käyttäminen jalostustyössä.* Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska säännöksen sisällöstä on tarkoitus säätää ehdotetussa uudessa säännöksessä 6 a §:ssä ja 6 b §:n 1 momentin 3 kohdassa.

12 §. *Etuoikeysaika.* Voimassa olevan lain mukaan etuoikeysaika myönnetään siitä, kun lajikkeen omistaja on hakenut jalostajanoikeutta jossakin liiton jäsenvaltiossa. Sopimukseen voivat liittyä paitsi valtiot myös hallitusten väliset järjestöt. Etuoikeysaika olisi laskettava siitä kun hakemus tehty liiton jäsenen toimivaltaan kuuluvalla alueella. Etuoikeysaikaa koskevaa säännöstä tulisi muuttaa sopimuksen edellyttämällä tavalla.

18 §. *Lajikkeen tutkiminen.* Kasvinjalostajanoikeuden rekisteröiminen lajikkeeseen voi tapahtua vasta, kun lajikkeen kasviaineiston tutkimuksessa on selvitetty, täyttääkö lajike 4 §:ssä mainitut edellytykset. Tutkimuksessa tulee siten selvittää, täyttääkö lajike erotettavuuden, kasvuston yhtenäisyyden ja tunto-merkkien pysyvyyden vaatimukset. Kasvilajikelautakunnan on järjestettävä tämä tutkimus. Se voi kuitenkin päättää, että tutkimus tehdään vain osittain tai että sitä ei tarvitse tehdä jos tutkimus lajikkeella on suoritettu aikaisemmin. Sopimuksessa tätä ei ole määrätty, mutta jäsenvaltioiden kesken on olemassa yksimielisyys siitä, että tietyin edellytyksin viranomaisen voi hyväksyä myös muun kuin viranomaisen toimesta suoritettun tutkimuksen.

5 luku. Kasvinjalostajanoikeuden voimassaolo sekä lajikenimen käyttäminen ja muuttaminen

Luvun otsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan luvun muutettua sisältöä.

21 §. *Voimassaoloaika.* Voimassa olevassa laissa säädetään, että kasvinjalostajanoikeus voidaan maksamalla vuosittain vuosimaksu pitää voimassa 20 vuotta päätöksentekoa seuraavan vuoden alusta. Sopimuksen mukaan voimassaoloajan on oltava vähintään 20 vuotta, puiden ja viiniköynnöksen osalta sen on oltava vähintään 25 vuotta laskettuna mainitusta päivästä. Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeudessa edellä viitatuut voimassaoloajat ovat 25 vuotta ja 30 vuotta perunan, puiden ja viiniköynnöksen osalta. Voimassaoloaikoja ehdotetaan pidennettäväksi siten, että yleinen voimassaoloajan pituus on 25 vuotta; perunan, puiden ja viiniköynnöksen osalta kuitenkin 30 vuotta.

22 a §. *Lajikenimen kumoaminen ja muuttaminen.* Rekisteriviranomaisen on vahvistettava suojatun lajikkeen nimi. Koska ehdotetun lajikenimen hyväksymisen edellytysten arviointi ei aina voi lain edellyttämien tavoin

toteutua, on tarkoituksenmukaista voida myöhemmin muuttaa lajikenimeä jos osoitetaan, että joko lajikenimeä rekisteröitäessä hyväksymisen edellytykset eivät ole täyttyneet tai olosuhteet ovat sittemmin siten muuttuneet, että lajikenimen hyväksymiselle asetetut edellytykset eivät enää täytyisi.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että mikäli lajikenimi on rekisteröity tämän lain säännösten vastaisesti ja este rekisteröinnille on edelleen olemassa, kasvilajikelautakunta rekisteröi lajikkeelle uuden nimen. Tällöin tarkoitetaan lajikenimiehdotuksia, joita ei olisi pitänyt hyväksyä siitä syystä, että jotain tai joitakin lain 11 §:ssä mainittuja rekisteröimisen esteitä ei ole havaittu. Uuden lajikenimen rekisteröimisen edellytyksenä on lisäksi, että rekisteröinnin este on olemassa myös rekisteröitäessä lajikkeelle uutta nimeä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että uusi nimi rekisteröidään sellaisissakin tapauksissa, että rekisteröity nimi rekisteröimishetkellä ei ole ollut lain säännösten vastainen, mutta olosuhteiden muuttumisesta johtuen todetaan myöhemmin lain säännösten vastaiseksi.

23 §. *Käyttölupa.* Kasvinjalostajanoikeus koskee suojatun lajikkeen lisäysaineiston kaikkea tuotantoa muutakin kuin ammattimaista. Voimassa olevasta käyttölupaa koskevasta säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi sana "ammattimaisesti".

27 §. *Mitättömäksi julistaminen.* Säännösehdotus perustuu sopimuksen 21 artiklaan, jossa on tyhjentävästi lueteltu ne seikat, joihin perustuen kasvinjalostajanoikeus tulee julistaa mitättömäksi.

Mitättömäksi julistamisen perusteita voidaan luonnehtia toteamalla, että lajiketta ei olisi tullut rekisteröintiedellytysten puuttumisen vuoksi milloinkaan rekisteröidä toisin sanoen mitättömäksi julistamisen edellytys on, että oikeuden myöntäminen on perustunut virheellisiin edellytyksiin. Mitättömäksi julistamisen oikeusvaikutuksia tulee lähtökohtaisesti arvioida siten, että oikeuden myöntämistä ei olisi koskaan tapahtunutkaan toisin sanoen mitättömäksi julistamisella on taannehtiva vaikutus.

Säännösehdotuksen 1 kohdan mukaan mitättömyysperusteita ovat lajikkeen erotettavuutta tai uutuutta koskevien edellytysten täyttymättä jääminen hakemuspäivänä tai etuoikeyspäivänä mikäli etuoikeyus on myönnetty.

Lajikkeen yhtenäisyyttä tai pysyvyyttä koskevien edellytysten puuttuminen sen sijaan säännöshdotuksen 2 kohdan mukaan ovat mitättömyysperusteita ainoastaan mikäli hakijan viranomaiselle toimittamat tiedot ovat ratkaisevia, oleellisia, kasvilajikelautakunnan tehdessä rekisteröimistä koskevan päätöksen. Edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että hakija tietoja toimittaessaan olisi osoittanut tahallisuutta.

Säännöshdotuksen 3 kohta johtuu yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista annetun neuvoston asetuksen päällekkäissuojan kieltoa koskevasta määräyksestä (92 artikla).

Säännöshdotuksen 4 kohta koskee mitättömäksi julistamisen perusteita tilanteessa, joka liittyy hakijan henkilöön tai henkilöön, jolta hänen oikeutensa on siirtynyt. Jos jollakin muulla kuin hakijalla on parempi oikeus lajikkeeseen, kasvinjalostajanoikeus julistetaan mitättömäksi edellyttäen, että se jolla on parempi oikeus, ei ole näyttänyt, että hänellä on parempi oikeus lajikkeeseen kuin hakijalla. Säännös tulisi sovellettavaksi myös jos osoittautuu, että kasvinjalostajanoikeuden hakija ei täytä lain 3 §:ssä säädettyjä hakijan kansalaisuutta koskevia edellytyksiä.

28 §. *Menetetyksi julistaminen.* Säännöshdotus laadittu sopimuksen asianomaisen määräyksen mukaisesti.

31 a §. *Maanviljelijän korvausvelvollisuus eräissä tapauksissa.* Lakiin olisi sen noudattamisen tehostamiseksi otettava säännökset sen varalta, että maanviljelijä laiminlyö 6 c §:ssä säädetyn velvollisuuden. Ehdotuksen mukaan laiminlyönnistä on tuomittava suoritamaan korvausta. Korvauksen suuruus ehdotetaan yhtenäisyyden vuoksi määrättäväksi Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeutta koskevien säännösten mukaan (Komission asetus (EY) N:o 1768/95). Tahallaan tai tuottamuksesta aiheutettu vahinko tulee hyvittää. Toistuva tahallinen laiminlyönti lisää korvauksen suuruutta.

34 a §. *Lajikkeen viljelytietojen antamisvelvollisuuden noudattamatta jättäminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan viljelijä tai lisäysaineiston kunnostaja, joka tahallaan tai tuottamuksesta laiminlyö 6 d §:ssä säädettyjen lajikkeen viljelyä koskevien, maksuvelvollisuuksien toteamiseksi tarvittavien tietojen toimittamisen on tuomittava maksamaan sakkoa.

Voimaantulosäännös. Laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta sen on hyväksynyt.

Pääsääntöisesti lakia tulisi soveltaa lajikkeisiin, jotka on rekisteröity tai joiden rekisteröintiä on haettu ennen lain voimaantuloa. Immateriaalioikeudessa noudatetaan yleisesti periaatetta, jonka mukaan uutta lakia sovelletaan aikaisemmin myönnettyihin oikeuksiin. Lähtökohtaisesti uusi laki siis koskee kasvinjalostajaoikeutta, joka on haettu ja saatu ennen sen voimaantuloa. Tästä pääsäännöstä ehdotetaan säädettäväksi eräitä poikkeuksia:

1) Toimintaan, joka on aloitettu ennen lain voimaantuloa ja johon ei silloin tarvittu oikeuden omistajan suostumusta, ei voida puuttua uuteen lakiin vedoten; ei myöskään sopimusoikeuksiin, jotka on hankittu ennen lain voimaantuloa. Uusi laki ei siis muuttaisi tehtyjä sopimuksia. Säännöksen tarkoitus on suojata kolmannen osapuolen etua.

2) Uuden lain ei tulisi koskea kasvimateriaalia, joka on laskettu liikkeeseen aikaisemman lain aikana. Kolmannen osapuolen etua ajatellen tulisi säätää, että oikeutta, joka on sammunut aikaisemman lain mukaisesti, ei voi herättää 6 e §:n poikkeussäännöksen perusteella.

3) Ennen lain voimaan tuloa rekisteröidyn lajikkeen rekisteröinnin kumoamista koskeva kysymys on ratkaistava aikaisemman lain mukaisesti. Jalostajanoikeuden haltijan tulee voida luottaa siihen, että muuttuneet säännökset eivät voi muodostaa perustetta kumota aikanaan laillisesti rekisteröityä oikeutta.

4) Joka ennen lain voimaantuloa on ryhtynyt käyttämään kasvimateriaalia tavalla, mikä ei aikaisemman lain mukaan vaatinut oikeudenomistajan suostumusta, saa välttämättömässä ja tavanomaisessa laajuudessa jatkaa suunniteltua toimintaa, kuitenkin enintään viiden vuoden ajan lain voimaantulosta. Sama oikeus on sillä, joka on tehnyt oleellisia valmisteluja lajikkeen hyväksi käyttämiseksi.

Jalostajanoikeuden haltija ei siis voi vedota uuteen lakiin esimerkiksi sitä vastaan, joka on ryhtynyt tuottamaan/viljelemään olennaisesti johdettua lajiketta. Suunniteltu toiminta ei kuitenkaan saa jatkua pitempään kuin on välttämätöntä ja tavanomaista. Missään tapauksessa toiminta ei saa jatkua pitempään kuin viisi vuotta. Sama oikeus olisi sillä, joka ennen lain voimaantuloa on ryhtynyt olennaisiin toimenpiteisiin lajikkeen hyväksikäyttämiseksi; esimerkiksi tehnyt sopimuksen tuoda maahan hedelmiä, joita 6 e §:n 2 kohdan poikkeussäännös koskee.

Ehdotettu säännös koskee siis vain tapauk-

sia, joissa uuden lain mukaan tarvitaan lajikeenomistajan nimenomainen suostumus. Tätä siirtymäsäännöstä ei siis sovelleta viljelijään, sillä omalla tilalla tuotetun kylvösiemenen käyttämiseen ei vaadita lajikeen omistusoikeuden haltijan suostumusta. 6 c §:n 2 momenttia ei sovelleta maanviljelijöihin, jotka jatkavat lajikkeen käyttämistä saman säännöksen 1 momentin mukaisesti, jos he ovat ennen säännöksen voimaantuloa käyttäneet tätä lajiketta säännöksen 1 momentin mukaisiin tarkoituksiin maksamatta korvausta lajikkeen omistajalle. Tätä säännöstä sovelletaan kahden kasvukauden ajan tämän säännöksen voimaantulosta.

5) Jos hakemus koskee lajiketta, joka kuuluu lajiin, johon vanhemman lain mukaan oikeutta ei voinut myöntää, tulisi 5 §:ssä säädetyn yhden vuoden ajan olla neljä vuotta. Ehdotus perustuu Sopimuksen 6 artiklaan. Näissä tapauksissa lajiketta sallittaisiin siis markkinoida neljän vuoden ajan ennen rekisteröinnin hakemista, ilman, että markkinoimisesta aiheutuisi estettä oikeuden myöntämiselle. Tämän säännöksen siirtymäkauden tulisi olla voimassa vuoden ajan lain voimaantulosta.

1.2. Laki Euroopan yhteisön myöntämän kasvinjalostajanoikeuden yksityisoikeudellisesta ja julkisoikeudellisesta suojasta Suomessa

Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeusasetuksen 107 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen valvomiseksi, että kansallisen lainsäädännön kasvinjalostajanoikeuden loukkausta koskevia säännöksiä voidaan soveltaa myös yhteisön kasvinjalostajanoikeuksia loukkaavissa tapauksissa. Tämän veloitteen täyttämiseksi on yhteisön kasvinjalostajanoikeuden suojasta maassamme säädettävä lailla.

1.3. Laki kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Lain mukaan kaupassa myytävästä siementavarasta on maksettava valtiolle kasvinjalostusmaksua. Maksun suuruus säädetään laissa. Maksun perii valtion siementarkastuslaitos siemenerän tarkastuksesta perimänsä maksun yhteydessä. Valtion talousarvioon on vuosit-

tain otettava arvioitua kasvinjalostusmaksukertymää vastaava arviomääräraha. Määrärahasta suoritetaan muille kasvinjalostajille kuin valtion kasvinjalostuslaitokselle kasvinjalostustukea määrää, joka vastaa jalostajan kehittämistä lajikkeista kannettujen maksujen määrää.

Se osa kasvinjalostusmaksu kertymästä, jota ei tulouteta jalostajille, käytetään kotimaista kasvinjalostusta edistävään tutkimukseen. Tätä lakia on luonnehdittu julkisoikeudelliseksi kasvinjalostajanoikeudeksi. Kasvinjalostusmaksuja on viimeksi tarkistettu vuonna 1993 annetulla lailla (1321/1993).

Kasvinjalostustukea voidaan lain 7 §:n mukaan suorittaa myös ulkomaiselle kasvinjalostajalle edellyttäen, että suomalaisella kasvinjalostajalla on vastavuoroinen oikeus saada vastaavaa tukea ulkomaisen kasvinjalostajan kotimaassa. Vastaavanlainen julkisoikeudellinen kasvinjalostajanoikeus on olemassa vain Norjassa ja Ruotsissa. Kasvinjalostusmaksuja on suoritettu ruotsalaisille, norjalaisille, mutta myös hollantilaisille kasvinjalostajille. Vastavuoraisuus on todettu diplomaattisella kirjeenvaihdolla.

Maassamme viljellään jonkin verran myös muiden maiden kasvinjalostajien lajikkeita, joista perittyä kasvinjalostusmaksua ei siis vastavuoraisuuden edellytyksen puuttuessa tulouteta jalostajalle. Näiden lajikkeiden kasvinjalostuskertymän määrä on nykyisin vuosittain yhteensä noin 60 000 markkaa.

Sen johdosta, että suomalaisella kasvinjalostajalla on mahdollisuus saada UPOV-sopimukseen perustuva kasvinjalostajanoikeus kaikissa niissä maissa, joiden jalostajien lajikkeista maassamme peritään kasvinjalostusmaksua, ehdotetaan, että kasvinjalostusmaksun tulouttamiselta ulkomaiselle lajikeenomistajalle poistetaan edellä mainittu vastavuoraisuuden vaatimus.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan asianomainen ministeriö saa päättää, että kotimaisesta lajikkeesta perittyä kasvinjalostusmaksua, jota ei tulouteta lajikeen jalostajalle, saadaan käyttää lajikkeen markkinointia tukeviin järjestelyihin, jos sitä on pidettävä yleisen edun mukaisena. Maassamme on vanhoja, kulutukseen hyvin soveltuvia suojaamattomia lajikkeita, jotka ei ole otettu tuotantoon niiden käyttöarvoa vastavassa määrin sen vuoksi, että jalostajat pyrkivät tehokkaasti markkinoimaan lajikeuutuuksiaan. Tämä koskee esimerkiksi perunaa.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kasvinjalostajanoikeudesta 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (789/1992) 2 ja 8 §,

muutetaan 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 kohta, 5 §:n johdantokappale ja 1 kohta, 6 ja 12 §, 18 §:n 1 momentti, 21 §, 5 luvun otsikko, 23 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentti ja 28 § sekä

lisätään 3 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ja lakiin uusi 6 a—6 e, 22 a, 31 a ja 34 a § seuraavasti:

3 §

Jalostajaa koskevat edellytykset

Kasvinjalostajanoikeuden lajikkeeseen voi saada:

1) henkilö, joka Suomessa on jalostanut lajikkeen;

2) jalostaja, joka on kansainvälisen uusien kasvilajikkeiden suojaamiseksi perustetun UPOV-järjestön, jäljempänä liitto, jäsenen kansalainen;

3) jalostaja, jolla on rekisteröity toimipaikka liiton jäsenen alueella;

4) jalostaja, joka on Maailman kauppajärjestön, jäljempänä järjestö, jäsenen kansalainen;

5) jalostaja, jolla on rekisteröity toimipaikka järjestön jäsenen alueella;

6) se, jolle kohtien 1—5 mukaisesti myönnetty oikeus on siirtynyt.

Edellä 1 momentissa säädetty koskee myös kasvinjalostajanoikeuden hakijaa, joka on löytänyt kasvilajikkeen ja sitä edelleen kehittänyt samoin kuin sitä, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt.

4 §

Lajiketta koskevat edellytykset

Kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää ainoastaan lajikkeeseen:

1) joka voidaan selvästi erottaa muista lajikkeista, jotka ovat tulleet tunnetuiksi ennen hakemuksen jättämistä tai, jos hakemukselle on pyydetty etuoikeutta ennen sitä päivää, josta alkaen hakemukselle pyydetään etuoikeutta;

5 §

Lajikkeen uutuuden vaatimus

Kasvinjalostajanoikeutta ei saa myöntää, jos lajikkeen lisäysaineistoa tai satoa on lajikkeen omistajan suostumuksella myyty nimenomaisessa hyödyntämisen tarkoituksessa:

1) tässä maassa kauemmin kuin yhden vuoden ajan ennen hakemuksen jättämistä tai, jos hakemukselle on pyydetty etuoikeutta, kauemmin kuin yhden vuoden ajan ennen sitä päivää, josta alkaen hakemukselle pyy-

detään etuoikeutta;

6 §

Kasvinjalostajanoikeuden sisältö

Muu kuin lajikkeen omistaja ei saa ilman omistajan suostumusta:

- 1) tuottaa lajikkeen lisäysaineistoa;
- 2) kunnostaa lajikkeen lisäysaineistoa lisäystarkoituksiin käytettäväksi;
- 3) tarjota lajikkeen lisäysaineistoa kaupaksi;
- 4) myydä tai muulla tavoin markkinoida lajikkeen lisäysaineistoa;
- 5) viedä Suomesta lajikkeen lisäysaineistoa;
- 6) tuoda Suomeen lajikkeen lisäysaineistoa; ja
- 7) varastoida lajikkeen lisäysaineistoa edellä mainittuihin tarkoituksiin käytettäväksi.

Jos lajikkeen omistaja ei ole voinut kohtuudella toteuttaa lisäysaineistoa koskevaa oikeuttaan, kukaan ei saa ilman lajikkeen omistajan suostumusta hyödyntää suojan piiriin kuuluvia kasveja suorittamalla 1 momentissa mainittuja toimenpiteitä lisäysaineiston sadolla, mukaan lukien kokonaiset kasvit ja kasvien osat.

6 a §

Kasvinjalostajanoikeuden ulottuvuus

Edellä 6 §:ssä säädetty lajikkeen omistajan oikeus koskee myös:

- 1) kasveja, jotka eivät selvästi eroa rekisteröidyistä lajikkeista;
- 2) kasvilajiketta, joka on saatu aikaan käyttämällä olennaisesti hyväksi suojattua laajiketta (*johdannaislajike*), jos johdannaislajike ei itse ole johdannaislajike; ja
- 3) kasvilajiketta, jota voidaan tuottaa ainoastaan suojattua laajiketta toistuvasti käyttämällä (*hybridit*).

6 b §

Kasvinjalostajanoikeuden rajoitukset

Kasvinjalostajanoikeus ei rajoita lajikkeen käyttämistä:

- 1) yksityisluonteisesti muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin;

- 2) koetarkoituksiin; eikä

- 3) toisten lajikkeiden jalostamiseksi tai löytämiseksi ja kehittämiseksi suoritettavissa toiminnaissa.

Maanviljelijällä on 6 c §:ssä säädettyin edellytyksin oikeus omalla tilallaan käyttää tuottamaansa lajikkeen kylvösiementä.

6 c §

Oikeus suojatun lajikkeen viljelyyn ja velvollisuus maksaa siitä korvaus

Maanviljelijällä on oikeus korvausta maksamalla käyttää lisäystarkoituksiin omalla tilallaan tässä laissa tarkoitetun oikeussuojan piiriin kuuluvien kasvien, hybridejä lukuun ottamatta, korjattua satoa. Tämä oikeus koskee vain seuraaviin kasvilajeihin kuuluvien lajikkeiden viljelyä: kaura, ohra, ruis, vehnä, ruisvehnä, rypsi, rapsi, öljypellava, herne, härkäpapu, peruna ja tattari.

Maksettavan korvauksen on oltava selvästi pienempi kuin lajikkeen lisäysaineiston markkinoinnissa perittävä rojalti. Lajikkeen omistajalle maksettavan kohtuullisen korvauksen määrästä voidaan tehdä sopimus lajikkeen omistajan ja viljelijän tai heitä edustavien järjestöjen kesken. Jos sopimusta ei ole tehty tai sitä ei sovelleta, viljelijällä on velvollisuus maksaa lajikkeen omistajalle korvaus, joka on 50 prosenttia lajikkeen lisäysaineiston markkinoinnissa perittävästä summasta.

Viljelijällä, jonka hallinnassa oleva pelto-pinta-ala on alle 10 hehtaaria, on oikeus korvausta maksamatta käyttää suojatun lajikkeen lisäysaineistoa 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Suojatun perunalajikkeen viljelystä on tällaisessa tapauksessa kuitenkin korvaus maksettava, jos lajikkeen viljelyala on suurempi kuin 2 hehtaaria tai varhaisperunan kätteenalaisessa viljelyssä suurempi kuin 1 hehtaari.

6 d §

Velvollisuus antaa lajikkeen viljelytietoja

Maanviljelijä ja lisäysaineiston kunnostaja ovat velvollisia antamaan pyydettyä viranomaiselle ja lajikkeen omistajalle maksuvelvollisuuden toteutukseksi tarvittavan tiedon.

6 e §

Kasvinjalostajanoikeuden sammuminen

Kasvinjalostajanoikeus ei koske toimia, jotka liittyvät suojatun lajikkeen tai 6 a §:ssä tarkoitettujen kasvien aineistoon, jota omistajan toimesta tai tämän suostumuksella on myyty tai muutoin markkinoitu missä tahansa Euroopan vapaakauppa-alueeseen kuuluvassa valtiossa, ellei näitä toimia tehdä:

1) lajikkeen lisäämisen tarkoituksessa; tai
2) tarkoituksessa viedä lajike sellaiseen kolmanteen maahan, joka ei suojaa sen kasvisuvun tai -lajin lajikkeita, johon lajike kuuluu, paitsi jos viety aineisto on tarkoitettu kulutukseen.

Lajikkeen aineistolla tarkoitetaan 1 momentissa:

1) kaikenlaista lajikkeen lisäysaineistoa;
2) lajikkeen viljelykseltä korjattua satoa, kokonaisia kasveja ja kasvinosia; ja
3) kaikkea korjatusta sadosta välittömästi valmistettua tuotetta.

12 §

Etuoikeusaika

Jos lajikkeen omistaja on hakenut aikaisemmin kasvinjalostajanoikeutta liiton jonkin jäsenen toimivaltaan kuuluvalla alueella, on rekisteröintihakemus, jos se tehdään 12 kuukauden kuluessa siitä, kun aikaisempi hakemus jätettiin (*etuoikeusaika*), katsottava täällä tehdyksi samanaikaisesti.

18 §

Lajikkeen tutkiminen

Rekisteriviranomaisen on huolehdittava siitä, että lajike tutkitaan, jollei sitä ole pidettävä erityisistä syistä tarpeettomana.

5 luku

Kasvinjalostajanoikeuden voimassaolo sekä lajikenimen käyttäminen ja muuttaminen

21 §

Voimassaoloaika

Kasvinjalostajanoikeus on voimassa siitä päivästä, jona rekisteriviranomainen on tehnyt päätöksen lajikkeen hyväksymisestä rekisteriin. Oikeus voidaan maksamalla vuosittain vuosimaksu pitää voimassa 25 vuotta, perunan, puiden ja viiniköynnösten osalta kuitenkin 30 vuotta, päätöksentekoa seuraavan vuoden alusta.

22 a §

Lajikenimen kumoaminen ja muuttaminen

Rekisteriviranomaisen on kumottava rekisteröity lajikkeen nimi:

1) jos lajikenimi on rekisteröity tämän lain säännösten vastaisesti ja este rekisteröinnille on edelleen olemassa;

2) jos omistaja niin vaatii ja osoittaa siihen laillisen syyn; tai

3) jos omistaja tai kuka muu tahansa esittää oikeuden päätöksen, joka kieltää nimen käyttämisen lajikkeesta.

Rekisteriviranomaisen on ilmoitettava omistajalle nimityksen kumoamisvaatimuksesta ja kehotettava tätä esittämään uusi nimiehdotus 30 päivän kuluessa siitä, kun tämä on saanut tiedon vaatimuksesta. Jos lajike ei enää ole suojattu, rekisteriviranomainen voi itse tehdä ehdotuksen uudeksi nimeksi.

Uutta nimeä koskeva ehdotus on tutkittava ja julkaistava niin kuin kasvinjalostajanoikeutta koskevassa asetuksessa (907/1992) säädetään. Uusi nimi on rekisteröitävä ja julkaistava sen jälkeen kun se on hyväksytty. Aikaisempi nimi on samalla kumottava.

23 §

Käyttölupa

Jos lajikkeen omistaja on antanut toiselle luvan käyttää rekisteröityä lajiketta (*käyttölupa*), saa tämä luovuttaa oikeutensa edelleen ainoastaan, jos niin on sovittu.

27 §

Mitättömäksi julistaminen

Tuomioistuimen tulee julistaa kasvinjalostajanoikeus mitättömäksi, jos hakemuspäivänä tai, jos lajikkeen omistajalle on myönnetty 12 §:ssä tarkoitettu etuoikeus, etuoikeuspäivänä:

1) lajikkeen erotettavuutta tai uutuutta koskevia edellytyksiä ei ole ollut olemassa;
2) ei ole ollut olemassa yhtenäisyyttä tai pysyvyyttä koskevia edellytyksiä edellyttäen, että lajikkeen rekisteröinti on oleellisilta osin perustunut hakijan toimittamiin tietoihin;

3) kasvilajikkeeseen on myönnetty Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeus; tai

4) kasvilajikkeen omistajaksi on rekisteröity henkilö, joka ei ole siihen oikeutettu, ja rekisteriviranomaiselle ei ole näytetty, että jollakin muulla kuin hakijalla on parempi oikeus lajikkeeseen.

28 §

Menetetyksi julistaminen

Rekisteriviranomainen julistaa kasvinjalostajanoikeuden menetetyksi, jos:

1) lajikkeen omistaja ei kykene tuottamaan lajikkeen lisäysaineistoa, jonka tuntomerkit vastaavat rekisteröidyn lajikkeen tuntomerkejä;

2) lajikkeen omistaja ei toimita rekisteriviranomaisen kehotuksesta lajikkeen lisäysaineistoa, asiakirjoja ja muita tietoja, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, että lajiketta ylläpidetään asianmukaisesti tai lajikkeen omistaja ei salli tarkastaa niitä toimenpiteitä, joita lajikkeen ylläpitämiseksi on suoritettu; tai

3) lajikkeen nimi oikeuden myöntämisen jälkeen on kumottu ja lajikkeen omistaja ei ehdota uutta hyväksyttävää lajikenimeä.

31 a §

Maanviljelijän korvausvelvollisuus eräissä tapauksissa

Maanviljelijä, joka laiminlyö 6 c §:ssä säädetyn velvoitteen, on velvollinen suorittamaan korvausta. Korvauksen suuruus määrätään Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeutta koskevien säännösten mukaan.

34 a §

Lajikkeen viljelytietojen antamisvelvollisuuden noudattamatta jättäminen

Maanviljelijä ja lisäysaineiston kunnostaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 6 d §:ssä säädetyn velvollisuutensa, on tuomittava lajikkeen viljelytietojen antamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan myös lajikkeisiin, jotka ovat rekisteröity tämän lain voimaan tullessa tai jotka rekisteröidään hakemusten perusteella, jotka on tehty ennen lain voimaantuloa, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Rekisteröintihakemus, joka on kuulutettu ennen tämän lain voimaantuloa, on käsiteltävä ja ratkaistava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Tätä lakia ei sovelleta ennen lain voimaantuloa suoritettuihin toimenpiteisiin tai tehtyihin sopimuksiin.

Lain 6 e §:n 1 momentin 2 kohdan säännös ei koske kasvimateriaalia, joka on laskettu liikkeeseen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen lain voimaantuloa rekisteröidyn lajikkeen kumoamista koskeva kysymys on ratkaistava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Joka ennen lain voimaantuloa on ryhtynyt käyttämään kasvimateriaalia tavalla, mikä aikaisemman lain mukaan ei vaatinut oikeudenhaltijan suostumusta, saa jatkaa suunniteltua toimintaansa välttämättömässä ja tavanomaisessa laajuudessa, kuitenkin enintään viiden vuoden ajan lain voimaantulosta. Sama oikeus on sillä, joka on tehnyt oleelli-

sia valmisteluja lajikkeen hyväksi käyttämiseksi.

Maanviljelijä, joka tämän lain voimaan tullessa on 6 c §:ssä tarkoitettulla tavalla käyttänyt suojatun lajikkeen kylvösiementä, saa jatkaa lajikkeen hyväksikäyttämistä maksamatta sanotussa lainkohdassa tarkoitettua

korvausta kuitenkin enintään lain voimaantuloa seuraavan kahden kasvukauden ajan.

Jos hakemus koskee lajiketta, joka kuuluu lajiin, johon aikaisemmin ei voinut oikeutta myöntää, ja jos hakemus tehdään vuoden kuluessa lain voimaantulosta, on 5 §:ssä säädetty aika neljä vuotta yhden vuoden sijasta.

2.

Laki

Euroopan yhteisön myöntämän kasvinjalostajanoikeuden yksityisoikeudellisesta ja julkisoikeudellisesta suojasta Suomessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeudella on kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa (789/1992) säädetty yksityisoikeudellinen ja julkisoikeudellinen lajikkeen omistajan suoja.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 199 .

3.

Laki**kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kasvinjalostustoiminnan edistämisestä 8 päivänä joulukuuta 1977 annetun lain (896/1977) 7 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1321/1993, seuraavasti:

7 §

Edellä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua määrärahaa suoritetaan muille kasvinjalostajille kuin Kasvinjalostuslaitokselle kasvinjalostustukea määrää, joka vastaa jalostajan kehittämien lajikkeiden osalta kannettujen maksujen määrää. Kasvinjalostustukea suoritetaan myös ulkomaiselle kasvinjalostajalle.

Se osa määrärahaa, jota ei käytetä 1 momentin mukaisesti, käytetään kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen ja

siihen liittyvään tutkimukseen. Asianomainen ministeriö voi päättää, että kotimaisesta lajikkeesta perittyä kasvinjalostusmaksua, jota ei tulouteta lajikkeen jalostajalle, saadaan käyttää lajikkeen markkinointia tukeviin järjestelyihin, jos sitä on pidettävä yleisen edun mukaisena.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Maa- ja metsätalousministeri *Kalevi Hemilä*

1.

Laki**kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kasvinjalostajanoikeudesta 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (789/1992) 2 ja 8 §,

muutetaan 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 kohta, 5 §:n johdantokappale ja 1 kohta, 6 ja 12 §, 18 §:n 1 momentti, 21 §, 5 luvun otsikko, 23 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentti ja 28 § sekä

lisätään 3 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ja lakiin uusi 6 a—6 e, 22 a, 31 a ja 34 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

(kumotaan)

Kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää kasvilajikkeeseen, joka kuuluu kasvisukuun tai -lajiin, jonka viljelyllä tai maahantuonnilla voi Suomessa olla kaupallista merkitystä.

Asetuksella säädetään tarkemmin ne kasvisuvut tai -lajit, joihin kuuluviin kasvilajikkeisiin kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää.

3 §

Jalostajaa koskevat edellytykset

Kasvinjalostajanoikeuden lajikkeeseen voi saada:

1) henkilö, joka Suomessa on jalostanut lajikkeen *tai se, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt; tai*

2) jalostaja, joka on kansainvälisen uusien kasvilajikkeiden suojaamiseksi perustetun UPOV-järjestön, jäljempänä liitto, jäsenmaankansalainen *tai se, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt.*

1) henkilö, joka Suomessa on jalostanut lajikkeen;

2) jalostaja, joka on kansainvälisen uusien kasvilajikkeiden suojaamiseksi perustetun UPOV-järjestön, jäljempänä liitto, *jäsenen kansalainen;*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3) jalostaja, jolla on rekisteröity toimipaikka liiton jäsenen alueella;

4) jalostaja joka on Maailman kauppajärjestön, jäljempänä järjestö, jäsenen kansalainen;

5) jalostaja, jolla on rekisteröity toimipaikka järjestön jäsenen alueella;

6) se, jolle kohtien 1—5 mukaisesti myönnetty oikeus on siirtynyt.

Edellä 1 momentissa säädetty koskee myös kasvinjalostajanoikeuden hakijaa, joka on löytänyt kasvilajikkeen ja sitä edelleen kehittänyt samoin kuin sitä, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt.

4 §

Lajiketta koskevat edellytykset

Kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää ainoastaan lajikkeeseen:

1) joka ainakin yhden tärkeän tuntomerkin perusteella voidaan selvästi erottaa muista lajikkeista, jotka ovat tulleet tunnetuiksi ennen hakemuksen jättämistä;

1) joka voidaan selvästi erottaa muista lajikkeista, jotka ovat tulleet tunnetuiksi ennen hakemuksen jättämistä tai, jos hakemukselle on pyydetty etuoikeutta ennen sitä päivää, josta alkaen hakemukselle pyydetään etuoikeutta;

5 §

Lajikkeen uutuuden vaatimus

Kasvinjalostajanoikeutta ei saa myöntää, jos lajikkeen viljelyaineistoa on lajikkeen omistajan suostumuksella tarjottu kaupaksi tai markkinoitu:

1) tässä maassa ennen hakemuksen jättämistä;

Kasvinjalostajanoikeutta ei saa myöntää, jos lajikkeen lisäysaineistoa tai satoa on lajikkeen omistajan suostumuksella myyty nimellisessä hyödyntämisen tarkoituksessa:

1) tässä maassa kauemmin kuin yhden vuoden ajan ennen hakemuksen jättämistä tai jos hakemukselle on pyydetty etuoikeutta kauemmin kuin yhden vuoden ajan ennen sitä päivää, josta alkaen hakemukselle pyydetään etuoikeutta;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Suojatut lajikkeet

Kasvinjalostajanoikeus sisältää sen, että muut kuin lajikkeen omistaja eivät saa ilman omistajan suostumusta käyttää lajiketta ammattimaisesti hyväksi:

1) tuottamalla tai maahan tuomalla lajikkeen aineistoa lisäysaineistona käytettäväksi; eikä

2) tarjoamalla lajikkeen lisäysaineistoa kaupaksi tai sitä muulla tavalla markkinoidulla.

6 §

Kasvinjalostajanoikeuden sisältö

Muu kuin lajikkeen omistaja ei saa ilman omistajan suostumusta:

1) tuottaa lajikkeen lisäysaineistoa;

2) kunnostaa lajikkeen lisäysaineistoa lisäystarkoituksiin käytettäväksi;

3) tarjota lajikkeen lisäysaineistoa kaupaksi;

4) myydä tai muulla tavoin markkinoida lajikkeen lisäysaineistoa;

5) viedä Suomesta lajikkeen lisäysaineistoa;

6) tuoda Suomeen lajikkeen lisäysaineistoa; ja

7) varastoida lajikkeen lisäysaineistoa edellä mainittuihin tarkoituksiin käytettäväksi.

Jos lajikkeen omistaja ei ole voinut kohdella toteuttaa lisäysaineistoa koskevaa oikeuttaan, kukaan ei saa ilman lajikkeen omistajan suostumusta hyödyntää suojan piiriin kuuluvia kasveja suorittamalla 1 momentissa mainittuja toimenpiteitä lisäysaineiston sadolla, mukaan lukien kokonaiset kasvit ja kasvien osat.

6 a §

Kasvinjalostajanoikeuden ulottuvuus

Edellä 6 §:ssä säädetty lajikkeen oikeus koskee myös:

1) kasveja, jotka eivät selvästi eroa rekisteröidyistä lajikkeista;

2) kasvilajiketta, joka on saatu aikaan käyttämällä olennaisesti hyväksi suojattua lajiketta (johdannaislajike), jos johdannaislajike ei itse ole johdannaislajike; ja

3) kasvilajiketta, jota voidaan tuottaa ainoastaan suojattua lajiketta toistuvasti käyttämällä (hybridit).

*Voimassa oleva laki**Ehdotus**6 b §**Kasvinjalostajanoikeuden rajoitukset*

Kasvinjalostajanoikeus ei rajoita lajikkeen käyttämistä:

- 1) yksityisluonteisesti muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin;*
- 2) koetarkoituksiin; eikä*
- 3) toisten lajikkeiden jalostamiseksi tai löytämiseksi ja kehittämiseksi suoritettavissa toimissa.*

Maanviljelijällä on jäljempänä 6 c §:ssä säädettyin edellytyksin oikeus omalla tilalla käyttää tuottamaansa lajikkeen kylvösiementä.

*6 c §**Oikeus suojatun lajikkeen viljelyyn ja velvollisuus maksaa siitä korvaus*

Maanviljelijällä on oikeus korvausta maksamalla käyttää lisäystarkoituksiin omalla tilalla tässä laissa tarkoitetun oikeussuojan piiriin kuuluvien kasvien, hybridejä lukuun ottamatta, korjattua satoa. Tämä oikeus koskee vain seuraaviin kasvilajeihin kuuluvien lajikkeiden viljelyä: kaura, ohra, ruis, vehnä, ruisvehnä, rypsi, rapsi, öljypellava, herne, härkäpapu, peruna, tattari.

Maksettavan korvauksen on oltava selvästi pienempi kuin lajikkeen lisäysaineiston markkinoinnissa perittävä rojalti. Lajikkeen omistajalle maksettavan kohtuullisen korvauksen määrästä voidaan tehdä sopimus lajikkeen omistajan ja viljelijän tai heitä edustavien järjestöjen kesken. Jos sopimusta ei ole tehty tai sitä ei sovelleta, viljelijällä on velvollisuus maksaa lajikkeen omistajalle korvaus, joka on 50 prosenttia lajikkeen lisäysaineiston markkinoinnissa perittävästä summasta.

Viljelijällä, jonka hallinnassa oleva peltopinta-ala on alle 10 hehtaaria, on oikeus korvausta maksamatta käyttää suojatun lajikkeen lisäysaineistoa 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Suojatun perunalajikkeen viljelystä on tällaisessa tapauksessa kuitenkin korvaus maksettava, jos lajikkeen viljelyala on suurempi kuin 2 hehtaaria tai varhaisperunan katteenalaisessa viljelyssä suurempi kuin 1 hehtaari.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 d §

Velvollisuus antaa lajikkeen viljelytietoja

*Maanviljelijä ja lisäysaineiston kunnostaja ovat velvollisia antamaan pyydettyä vi-
ranomaiselle ja lajikkeen omistajalle maksu-
velvollisuuden toteamiseksi tarvittavan tie-
don.*

6 e §

Kasvinjalostajanoikeuden sammuminen

*Kasvinjalostajanoikeus ei koske toimia,
jotka liittyvät suojatun lajikkeen tai 6 a §:ssä
tarkoitettujen kasvien aineistoon, jota omis-
tajan toimesta tämän suostumuksella on
myyty tai muutoin markkinoitu missä tahan-
sa Euroopan vapaakauppa-alueeseen kuulu-
vassa valtiossa, ellei näitä toimia tehdä:*

- 1) lajikkeen lisäämisen tarkoituksessa; tai*
- 2) tarkoituksessa viedä lajike sellaiseen
kolmanteen maahan, joka ei suojaa sen kas-
visuvun tai -lajin lajikkeita, johon lajike
kuuluu, paitsi jos viety aineisto on tarkoitet-
tu kulutukseen.*

*Lajikkeen aineistolla tarkoitetaan 1 mo-
mentissa:*

- 1) kaikenlaista lajikkeen lisäysaineistoa;*
- 2) lajikkeen viljelykseltä korjattua satoa,
kokonaisia kasveja ja kasvinosia; ja*
- 3) kaikkea korjatusta sadosta välittömästi
valmistettua tuotetta.*

8 §

Lajikkeen käyttäminen jalostustyössä

*Lajikkeen omistajan suostumusta ei tarvita
suojatun lajikkeen käyttämiseen uusien lajik-
keiden jalostamiseksi.*

*Lajikkeen omistajan suostumus tarvitaan
kuitenkin 6 §:ssä tarkoitettuihin toimiin,
kun:*

- 1) kysymyksessä on lajike, joka on saatu
aikaan käyttämällä olennaisesti hyväksi suo-
jattua lajiketta (johdannaislajike), paitsi jos
suojaattu lajike itse on johdannaislajike;*

*2) kysymyksessä on lajike, joka ei ole sel-
västi erotettavissa suojatusta lajikkeesta; tai*

- 3) suojatun lajikkeen lisäysaineiston toistu-*

8 §

(kumotaan)

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

va käyttäminen on tarpeen toisen lajikkeen kaupallista tuotantoa varten.

12 §

Etuoikeusaika

Jos lajikkeen omistaja on hakenut aikaisemmin kasvinjalostajanoikeutta jossakin liiton jäsenmaassa, on rekisteröintihakemus, jos se tehdään 12 kuukauden kuluessa siitä, kun aikaisempi hakemus jätettiin (*etuoikeusaika*), katsottava täällä tehdyksi samanaikaisesti.

Jos lajikkeen omistaja on hakenut aikaisemmin kasvinjalostajanoikeutta *liiton jonkin jäsenen toimivaltaan kuuluvalla alueella*, on rekisteröintihakemus, jos se tehdään 12 kuukauden kuluessa siitä kun aikaisempi hakemus jätettiin (*etuoikeusaika*), katsottava täällä tehdyksi samanaikaisesti.

18 §

Lajikkeen tutkiminen

Rekisteriviranomaisen on järjestettävä lajikkeen kasviaineiston tutkimus. Tutkimus voidaan tehdä vain osittain tai sitä ei tarvitse tehdä lainkaan, jos lajikkeelle on suoritettu aikaisemmin muu virallinen tutkimus.

Rekisteriviranomaisen on *huolehdittava siitä, että lajike tutkitaan, jollei sitä ole pidettävä erityisistä syistä tarpeettomana.*

5 luku

Kasvinjalostajanoikeuden voimassaolo ja lajikenimen käyttäminen

5 luku

Kasvinjalostajanoikeuden voimassaolo sekä lajikenimen käyttäminen ja muuttaminen

21 §

Voimassaoloaika

Kasvinjalostajanoikeus on voimassa siitä päivästä, jona rekisteriviranomainen on tehnyt päätöksen lajikkeen hyväksymisestä rekisteriin. Oikeus voidaan maksamalla vuosittain vuosimaksu pitää voimassa 20 vuotta päätöksentekoa seuraavan vuoden alusta.

Kasvinjalostajanoikeus on voimassa siitä päivästä, jona rekisteriviranomainen on tehnyt päätöksen lajikkeen hyväksymisestä rekisteriin. Oikeus voidaan maksamalla vuosittain vuosimaksu pitää voimassa 25 vuotta, *perunan, puiden ja viiniköynnösten osalta kuitenkin 30 vuotta*, päätöksentekoa seuraavan vuoden alusta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 a §

Lajikenimen kumoaminen ja muuttaminen

Rekisteriviranomaisen on kumottava rekisteröity lajikkeen nimi:

1) jos lajikenimi on rekisteröity tämän lain säännösten vastaisesti ja este rekisteröinnille on edelleen olemassa;

2) jos omistaja niin vaatii ja osoittaa siihen laillisen syyn; tai

3) jos omistaja tai kuka muu tahansa esittää oikeuden päätöksen, joka kieltää nimen käyttämisen lajikkeesta.

Rekisteriviranomaisen on ilmoitettava omistajalle nimityksen kumoamisvaatimuksesta ja kehoitettava tätä esittämään uusi nimiehdotus 30 päivän kuluessa siitä, kun tämä on saanut tiedon vaatimuksesta. Jos lajike ei enää ole suojattu, rekisteriviranomainen voi itse tehdä ehdotuksen uudeksi nimeksi.

Uutta nimeä koskeva ehdotus on tutkittava ja julkaistava niin kuin kasvinjalostajanoikeutta koskevassa asetuksessa (907/1992) säädetään. Uusi nimi on rekisteröitävä ja julkaistava sen jälkeen kun se on hyväksytty. Aikaisempi nimi on samalla kumottava.

23 §

Käyttölupa

Jos lajikkeen omistaja on antanut toiselle luvan käyttää rekisteröityä lajiketta *ammattimaisesti (käyttölupa)*, saa tämä luovuttaa oikeutensa edelleen ainoastaan, jos niin on sovittu.

Jos lajikkeen omistaja on antanut toiselle luvan käyttää rekisteröityä lajiketta (*käyttölupa*), saa tämä luovuttaa oikeutensa edelleen ainoastaan, jos niin on sovittu.

27 §

Mitättömäksi julistaminen

Tuomioistuimen tulee julistaa kasvinjalostajanoikeus mitättömäksi, jos 2 ja 3 §:ssä, 4 §:n 1 kohdassa tai 5 §:ssä säädettyjä jalostajanoikeuden myöntämisen edellytyksiä ei ole olemassa.

Tuomioistuimen tulee julistaa kasvinjalostajanoikeus mitättömäksi, jos *hakemuspäivänä tai, jos lajikkeen omistajalle on myönnetty 12 §:ssä tarkoitettu etuoikeus, etuoikeuspäivänä:*

1) lajikkeen erotettavuutta tai uutuutta koskevia edellytyksiä ei ole ollut olemassa;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2) ei ole ollut olemassa yhtenäisyyttä tai pysyvyyttä koskevia edellytyksiä edellyttäen, että lajikkeen rekisteröinti on oleellisilta osin perustunut hakijan toimittamiin tietoihin;

3) kasvilajikkeeseen on myönnetty Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeus; tai

4) kasvilajikkeen omistajaksi on rekisteröity henkilö, joka ei ole siihen oikeutettu ja rekisteriviranomaiselle ei ole näytetty, että jollakin muulla kuin hakijalla on parempi oikeus lajikkeeseen.

28 §

Menetyksi julistaminen

Rekisteriviranomainen julistaa kasvinjalostajanoikeuden menetetyksi, jos:

1) lajikkeen omistaja ei kykene tuottamaan lajikkeen lisäysaineistoa, jonka tuntomerkit vastaavat rekisteröidyn lajikkeen tuntomerkkejä; tai

2) lajikkeen omistaja ei toimita rekisteriviranomaisen kehotuksesta lajikkeen lisäysaineistoa, asiakirjoja ja muita tietoja, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, että lajiketta ylläpidetään asianmukaisesti tai lajikkeen omistaja ei salli tarkastaa niitä toimenpiteitä, joita lajikkeen ylläpitämiseksi on suoritettu.

1) lajikkeen omistaja ei kykene tuottamaan lajikkeen lisäysaineistoa, jonka tuntomerkit vastaavat rekisteröidyn lajikkeen tuntomerkkejä;

2) lajikkeen omistaja ei toimita rekisteriviranomaisen kehotuksesta lajikkeen lisäysaineistoa, asiakirjoja ja muita tietoja, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, että lajiketta ylläpidetään asianmukaisesti tai lajikkeen omistaja ei salli tarkastaa niitä toimenpiteitä, joita lajikkeen ylläpitämiseksi on suoritettu; tai

3) lajikkeen nimi oikeuden myöntämisen jälkeen on kumottu ja lajikkeen omistaja ei ehdota uutta hyväksyttävää lajikenimeä.

31 a §

Maanviljelijän korvausvelvollisuus eräissä tapauksissa

Maanviljelijä, joka laiminlyö 6 c §:ssä säädetyn velvoitteen, on velvollinen suorittamaan korvausta. Korvauksen suuruus määrätään Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeutta koskevien säännösten mukaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

34 a §

*Lajikkeen viljelytietojen
antamisvelvollisuuden noudattamatta
jättäminen*

Maanviljelijä ja lisäysaineiston kunnostaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 6 d §:ssä säädetyn velvollisuutensa, on tuomittava lajikkeen viljelytietojen antamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tätä lakia sovelletaan myös lajikkeisiin, jotka ovat rekisteröity tämän lain voimaan tullessa tai jotka rekisteröidään hakemusten perusteella, jotka on tehty ennen lain voimaantuloa, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Rekisteröintihakemus, joka on kuulutettu ennen tämän lain voimaantuloa, on käsiteltävä ja ratkaistava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Tätä lakia ei sovelleta ennen lain voimaantuloa suoritettuihin toimenpiteisiin tai tehtyihin sopimuksiin.

Lain 6 e §:n 1 momentin 2 kohdan säännös ei koske kasvimateriaalia, joka on laskettu liikkeeseen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen lain voimaantuloa rekisteröidyn lajikkeen kumoamista koskeva kysymys on ratkaistava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Joka ennen lain voimaantuloa on ryhtynyt käyttämään kasvimateriaalia tavalla, mikä aikaisemman lain mukaan ei vaatinut oikeudenhaltijan suostumusta, saa jatkaa suunniteltua toimintaansa välttämättömässä ja tavanomaisessa laajuudessa, kuitenkin enintään viiden vuoden ajan lain voimaantulosta. Sama oikeus on sillä, joka on tehnyt oleellisia valmisteluja lajikkeen hyväksi käyttämiseksi.

Maanviljelijä, joka tämän lain voimaan tullessa on 6 c §:ssä tarkoitetulla tavalla käyttänyt suojatun lajikkeen kylvösiementä, saa jatkaa lajikkeen hyväksikäyttämistä maksamatta sanotussa lainkohdassa tarkoitettua korvausta kuitenkin enintään lain voimaantuloa seuraavan kahden kasvukauden ajan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos hakemus koskee lajiketta, joka kuuluu lajiin, johon aikaisemmin ei voinut oikeutta myöntää, ja jos hakemus tehdään vuoden kuluessa lain voimaantulosta, on 5 §:ssä säädetty aika neljä vuotta yhden vuoden sijasta.

3.

Laki

kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kasvinjalostustoiminnan edistämisestä 8 päivänä joulukuuta 1977 annetun lain (896/1977) 7 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1321/1993, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Edellä 6 §:n 1 momentissa tarkoitetusta määrärahasta suoritetaan muille kasvinjalostajille kuin Kasvinjalostuslaitokselle kasvinjalostustukea määrä, joka vastaa jalostajan kehittämien lajikkeiden osalta kannettujen maksujen määrää. Kasvinjalostustukea voidaan suorittaa myös ulkomaiselle kasvinjalostajalle *edellyttäen, että suomalaisella kasvinjalostajalla on vastavuoroisesti oikeus saada vastaavaa tukea ulkomaisen kasvinjalostajan kotimaassa.*

Se osa määrärahasta, jota ei käytetä 1 momentin mukaisesti, käytetään kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen ja siihen liittyvään tutkimukseen.

Ehdotus

7 §

Edellä 6 §:n 1 momentissa tarkoitetusta määrärahasta suoritetaan muille kasvinjalostajille kuin Kasvinjalostuslaitokselle kasvinjalostustukea määrä, joka vastaa jalostajan kehittämien lajikkeiden osalta kannettujen maksujen määrää. Kasvinjalostustukea *suoritetaan* myös ulkomaiselle kasvinjalostajalle.

Se osa määrärahasta, jota ei käytetä 1 momentin mukaisesti, käytetään kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen ja siihen liittyvään tutkimukseen. *Asianomainen ministeriö voi päättää, että kotimaisesta lajikkeesta perittyä kasvinjalostusmaksua, jota ei tulouteta lajikkeeseen jalostajalle, saadaan käyttää lajikkeeseen markkinointia tukeviin järjestelyihin, jos sitä on pidettävä yleisen edun mukaisena.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .